

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes
Metodiskie norādījumi pētniecības darbu
(studiju darbu, bakalaura darbu, maģistra darbu, diplomdarbu)
izstrādāšanai

Rīga 2012

(Grozīti ar Juridiskās fakultātes Domes 2017.gada 9.oktobra lēmumu Nr.JF – V12.2-20-3)

Metodiskie norādījumi pētniecības darbu (studiju darbu, bakalaura darbu, maģistra darbu, diplomdarbu) izstrādāšanai. Rīga: Latvijas Universitāte, 2012, 15.lpp.

Metodiskie norādījumi paredzēti visu Juridiskās fakultātes studiju programmu studējošajiem. Sastādījis prof., Dr. habil. iur. K Torgāns, apkopojot, papildinot un rediģējot agrākos gados ar J. Jelāgina, A. Bitāna, A. Rodiņas līdzdalību izdotos metodiskos norādījumus.

Metodiskie norādījumi izstrādāti, ņemot vērā ar Latvijas Universitātes (turpmāk – LU) rektora 2012.gada 3.februāra rīkojumu Nr.1/38 apstiprinātās „Prasības noslēguma darbu (bakalaura, maģistra darbu, diplomdarbu un kvalifikācijas darbu) izstrādāšanai un aizstāvēšanai Latvijas Universitātē” (turpmāk – LU Prasības).

Apstiprināti Juridiskās fakultātes domē 2012. gada 19. martā.

1. Pētniecības darbu veidi

Katrā Juridiskās fakultātes realizētajā studiju programmā ir paredzēta noteikta veida pētniecības darba izstrādāšana.

Studiju darbs ir pētījums ar teorētisku, metodoloģisku vai lietišķu orientāciju kādā no studiju kursiem. Studiju darba apjoms ir no 18 līdz 25 lapām vai maksimums 50 000 rakstu zīmēm.

Studiju darba rakstīšanas mērķis ir apgūt un pētījumā demonstrēt elementāras iemaņas darbā ar literatūru, tiesību aktiem (avotu meklēšana, kritiska lasīšana neskaidrību vai pretrunu atklāšanai, dažādu viedokļu noskaidrošana un savas pozīcijas pamatošana), izkopt skaidru izteiksmes stilu, prasmi polemizēt, prasmi analizēt un dot savus secinājumus, kā arī apgūt plāna izstrādes, atsauču noformēšanas un citas tehniskas darbības.

Ir saprotams, ka no jaunāko kursu studentiem vēl nevar gaidīt lielus jaunatklājumus jurisprudencē, kuras pamata atziņas izstrādātas vairāku gadu tūkstošu ilgā laikā. Taču jurisprudences, tāpat kā citas zinātnes, ir nepārtrauktā attīstībā. Un pienāks laiks, kad Jums būs jāprot atbildēt uz jebkuru Latvijā vai pat Eiropā kopumā radušos praktisko vai zinātnisko juridisko problēmu. Studēt tiesības nenozīmē tikai apgūt likumus un to piemērošanas praksi, studiju obligāts elements ir prāta trenēšana nolūkā saskatīt nepieciešamos likumu grozījumus, iespējamu novecojušo, savu laiku nodzīvojušo koncepciju aizstāšanu ar jaunām, sagatavošanās nākotnes problēmu risināšanai. Ne visi no Jums izvēlēsies zinātnisko vai zinātniski pedagoģisko darbu kā pamatnodarbošanos. Taču pētījumu veikšanas pamatiemaņas ir jāapgūst ikvienam augstskolas studentam.

Studiju darbu nevajag jaukt ar referātu, kādu varētu nolasīt skolēniem vai kādai citai iedzīvotāju grupai izglītošanas nolūkā, izskaidrojot elementāras juridiskas lietas. Apzīmējums "pētniecisks darbs" uzliek pienākumu analizēt tādu tematu, kurā ir neskaidrības, pretrunas vai neatrisināti jautājumi, un pacensties izvirzīt kaut dažus atzinumus, argumentus un priekšlikumus. Paturot vērā, ka zinātnes attīstību lielā mērā noteic prakses vajadzības, ļoti ieteicami ir pētījumi, kas balstās uz tiesību piemērošanas prakses analīzi, piemēram, izpētot 5-7 tiesu lietas, kas saistītas ar kādu konkrētu tematu. Izņēmuma kārtā students var izvēlēties kādas zinātniskas publikācijas tulkojumu no svešvalodas, saistot to ar Latvijas likumiem vai tiesību teoriju. Pats tulkošanas process prasa juridisko terminu padziļinātu izpēti un izpratni, sekmē redzesloka paplašināšanos starptautiskajā aspektā, taču nepietiek ar tulkojumu vien, ir vajadzīgs lietišķs komentārs, kas balstās uz salīdzinājumu, analīzi. Sevišķi grūts, bet arī iespējams, ir tāds studiju darbs, kurā sniegts kopsavilkums par kādu grāmatu vai citu liela apjoma publikāciju. Grūts tāpēc, ka jāatrod tas īpašais, kas šo publikāciju atšķir no citām par to pašu jautājumu rakstītajām, kā arī jāsniedz tās zinātniska analīze. Tas prasa augstu

sagatavotības līmeni un tiek uzsvērts tādēļ, ka agrāko gadu studenti dažkārt ir kļūdaini mēģinājuši studiju darba vietā iesniegt kāda raksta primitīvu konspektu.

Visas Juridiskās fakultātes realizētās programmas paredz **noslēguma darbu** izstrādāšanu un aizstāvēšanu. Atkarībā no izvēlētās studiju programmas tas var būt **bakalaura darbs, maģistra darbs vai diplomdarbs**.

Atšķirībā no studiju darba, kurā secinājumi nereti ir jaunatklājums galvenokārt pašam autoram, noslēguma darbā neder mācību grāmatu līmeņa jaunumi. Secinājumu un priekšlikumu zinātniskais līmenis jau vērtējams pēc tā, vai attiecīgo domu jau nav izteicis kāds cits autors, vai arī citas valsts likumu atstāstījums ir analizēts tā iedarības Latvijas tiesību sistēmas aspektā vai varbūt vērsts uz tiesību piemērošanā saskaņā nepilnības novēršanu. Jau rakstot noslēguma darbu, ir jādomā, vai izklāsts ir vērsts uz konkrētu tēžu izstrādi. Noslēguma darba aizstāvēšanā primārais ir jautājums, cik tēzes izvirza autors un cik no tām atzīstamas par oriģinālām un pamatotām.

Bakalaura darbs ir studenta veikts pētījums, kas apliecina teorētisko, praktisko zināšanu un metodisko iemaņu apguvi zinātņu nozaru grupā vai nozarē studiju programmas noteiktā apjomā. Bakalaura darba apjoms ir 40-50 lappuses, t.i. 80 000 – 100 000 rakstu zīmes.

Maģistra darbs ir studenta veikts pētījums, kas apliecina teorētisko un praktisko zināšanu, metodisko un organizatorisko iemaņu apguvi zinātnes nozarē vai apakšnozarē studiju programmas noteiktā apjomā, kā arī spēju veikt pētījumu ar novitātes vai praktiskā lietojuma elementiem, pastāvīgi izdarīt secinājumus. Maģistra darba apjoms ir 60-80 lappuses, t.i. 120 000-160 000 rakstu zīmes.

Diplomdarbs ir studenta veikts pētījums, kas apliecina teorētisko, praktisko zināšanu un metodisko iemaņu apguvi izvēlētās profesijas standarta un studiju programmas paredzētajā apjomā, kā arī spēju iegūt rezultātus ar praktiskā lietojuma elementiem, patstāvīgi izdarīt secinājumus. Diplomdarba apjoms ir 50-60 lappuses, t. i. 100 000 līdz 120 000 rakstu zīmes. Diplomdarba prasības ir attiecināmas arī uz tiem bakalaura darbiem, ko raksta bijušās LPA programmas „Publiskās tiesības” studenti.

Pētniecības darba apjomu veido visi noteiktie struktūrelementi, ieskaitot titullapu un izmantoto avotu sarakstu.

2. Temata izvēle

Temata izvēle ir patstāvīga pētniecības nozīmīga sastāvdaļa. Students, kurš ierodas uz sarunu ar darba iespējamo vadītāju un paziņo vispārēju vēlmi „rakstīt kaut ko par tiesisko palāvību, dzīvokļu tiesībām, kasācijas tiesvedību vai cilvēktiesībām”, demonstrē vieglprātīgu attieksmi vai slinkumu. Tematu daudzveidība ir tik liela, ka nav iespējams ik gadus apstiprināt pētāmo

tematu sarakstus. Studējošajam pašam jāatrod tāds temats, kurā viņš spēj ko jaunu pateikt. Prakses, tiesību avotu un literatūras sākotnēja iepazīšana ir temata izvēles nepieciešama sastāvdaļa. Tā jāveic ar mērķi tikt skaidrībā par to, vai autoram veidojas perspektīva pateikt ko jaunu. Apskatāmo jautājumu kopai ir jābūt tādai, lai tos var palikt zem vienojoša virsraksta. Temata izvēle atbilstoši savai sagatavotības pakāpei, priekšzināšanām un interesēm ir svarīgs priekšnoteikums sekmīgam darbam. Ja lasot publikācijas nav iezīmēti strīdīgie jautājumi, pretrunas vai kļūdas tiesību problēmu izskaidrojumos, studentam pašam būs grūti atrast, kur pateikt ko jaunu. Neveiksmīgi izvēlēts temats parasti noved pie neveiksmes darba noslēgumā. Protams, ja students nāk ar 3-4 tematu variantiem, tad pasniedzējs palīdzēs izšķirties. Dažkārt pasniedzēji dara zināmus tematus, kas ir īpaši aktuāli katedras zinātniskā darba plānā vai būtu pa spēkam studentiem, kuri izrādījuši sevišķu interesi un aktivitāti mācību procesā, taču tie ir sevišķi gadījumi un nav domāti slinko studentu glābšanai no iepriekš norādītajiem sagatavošanās darbiem.

Izplatīta kļūda ir temata izvēle, vadoties no pavirša ieskata, ka par to ir daudz literatūras. Šī literatūra var būt gan tāda, kurā ir vispusīgi apskatītas esošās problēmas un būs ārkārtīgi grūti papildināt izteiktos atzinumus vai argumentus, gan arī tāda, kurai ir aprakstošs vai vispārizglītojošs raksturs, un tāpēc vienā grāmatā rakstītais atkārtojas citās un nebūt nerosina uz polemiku, atspēkošanu. Cita lieta, ja literatūrā ir pretrunas, secinājumi, kas autoram liekas nepareizi. Tāpat studentam vismaz jāiezīmē tie mezglu punkti, kuros viņaprāt ir neskaidrības, pretrunas, neveiksmīgs juridiskais regulējums vai pat iespēja labot kādu fundamentālu tiesību koncepciju.

Labs mudinājums temata izvēlei var būt prakses vērojumi vai tieša līdzdalība praktisko tiesisko jautājumu kārtošanā. Taču ar prakses iepazīšanu vai pārzināšanu ne vienmēr pietiek. Ir gadījumi, kad studējošais sākotnējās pārrunās ar darba iespējamo zinātnisko konsultantu spēj nosaukt "veselu kaudzi" visādu pārkāpumu, piemēram, Darba likuma īstenošanā. Taču uz jautājumu par to, ko vajadzētu darīt, viņš dod tikai viennozīmīgu atbildi: "Jāievēro likums!" Tāds atzinums, kaut pamatots ar desmitiem piemēriem, nav pietiekams, lai atzītu, ka temats der veiksmīgai studiju darba izstrādei.

Nevar no studenta gaidīt, lai viss studiju vai noslēguma darbs sastāvētu no vieniem vienīgiem jaunumiem. Pētniecības darbā ir jāatspoguļo temata galvenie elementi, jānoskaidro pamatjēdzieni, kopējā aina. Tas arī prasa intelektuālu piepūli, bet nav pietiekams labam studiju darbam, nerunājot nemaz par noslēguma darbu. Patstāvīgi secinājumi ir darba virsuzdevums.

Plašsaziņas līdzekļos bieži jo bieži tiek apspriesti nozīmīgi juridiski jautājumi, ne vienmēr detaļās pētot attiecīgos normatīvos aktus. Studenta pievēršanās šāda rakstura jautājumiem,

pašam noformulējot tematu un piesakot to apstiprināšanai attiecīgajam docētājam, ir vēlama un apsveicama.

Netiek atzīta maģistra darba izstrāde, iekļaujot tajā daļas no bakalaura darba vai atkārtoti izvirzot aizstāvēšanai bakalaura darba tēzes. Studentam jācenšas attīstīt savas prasmes dažādos tematos.

Studiju darba rakstīšanai vispirms jāpierakstās pie attiecīga pasniedzēja īpaši izsniegtā pierakstīšanās lapā līdz noteiktam termiņam.

Studiju darba temats jāaskaņo ar studiju darba vadītāju, pamatojot temata izvēli, kā arī iesniedzot studiju darba aptuveno plānu un izpētes virzienus. Mācībspēks apstiprina (akceptē) temata izvēli un kārtu pieteikumu uzskaiti.

Noslēguma darbu temati piesakāmi katedrās, aizpildot attiecīgas formas pieteikumu, kurā prasīts arī sagaidāmais rezultāts (ne vispārīgās frāzēs par uzlabojumu izstrādāšanu), temata formulējums svešvalodā, iespējamā konsultanta akcepts.

Pētniecības darba vadītājs ir tiesīgs neakceptēt tematu, ja:

- 1) students nevar pamatot tā izvēli un parādīt priekšstatu par izpētes virzieniem;
- 2) izvēlētais temats nav aktuāls vai ir pietiekoši izpētīts;
- 3) tādu pašu vai līdzīgu tematu saskaņojuši jau citi studenti.

3. Pētniecības darbu izstrādes sastāvdaļas (posmi)

Ja ir paveikti norādītie temata izvēles priekšdarbi, paša darba rakstīšana ritēs mērķtiecīgi. Jāvirzās pa temata vispusīgas apzināšanas un aizstāvēšanai izvirzāmo tēžu izstrādes ceļu. Šai nolūkā veicami šādi uzdevumi:

1. Pilnīgākas bibliogrāfijas izveidošana un literatūras studēšana.
2. Latvijas un ārvalstu normatīvo aktu izpēte un analīze.
3. Prakses pilnīgāka iepazīšana, atzīmējot tematam īpaši svarīgos piemērus, faktus, atlasot dokumentus.
4. Mezglu punktu saraksta papildināšana un iespējamo risinājumu provizoriska formulēšana.
5. Plāna detalizācija, pārstrukturēšana.
6. Darba rakstīšana:
 - 6.1. Darba pirmais uzmetums. Necenšoties pabeigt visu darbu, vēlams kādu nodaļu vai nodaļas iesniegt darba zinātniskajam vadītājam (konsultantam), kurš droši vien dos labus padomus iesniegtā materiāla pilnveidošanai vai turpmākajai rakstīšanai.

6.2. Pirmā uzmetuma labošana.

6.3. Darba rediģēšana, apsverot jautājumu par struktūras pārkārtošanu, labāku izkārtojumu.

6.4. Kopsavilkuma izstrāde.

6.5. Darba pārlasīšana, pilnveidojot izklāsta stilu, secību, valodu, novēršot gramatikas kļūdas, liekvārdību, atkārtojumus.

Atkarībā no autora priekšzināšanām, pieredzes un jau iepriekš savāktajiem materiāliem norādītie darba posmi var būt izkārtoti dažādā secībā. Pie tam dažādos posmos norādītie darbi (literatūras, normatīvo aktu, prakses izpēte) bieži notiek paralēli.

Sīkāk par pētniecības darbu rakstīšanu var izlasīt šādās publikācijās:

Broka B., Džohansens S. Juridiskā analīze un tekstu rakstīšana. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2010;

Kols A.H., Bigelovs K.V. Kā rakstīt zinātnisku apcerējumu. Rīga: Latvijas kooperatīvā izdevniecības savienība, 1939;

Torgāns K. Juridiskā pētījuma rakstīšana. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2001.

4. Pētniecības darbu struktūra

Pētniecības darba struktūra un noformējums veidojams atbilstoši ar LU rektora rīkojumu Nr. 1/38 (03.02.2012) apstiprinātājām LU Prasībām, ar kurām studentam jāiepazīstas pirms pētniecības darba izstrādes. LU Prasības pieejamas interneta vietnē ar adresi:

http://www.jf.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/jf/studijas/dokumenti/1-38_2012.pdf

Jāvērš uzmanība uz to, ka studiju darbā nav jāietver apzīmējumu saraksts, anotācija, atslēgvārdi, pateicības, taču pārējie pētniecības darba struktūrelementi ir obligāti.

Pētniecības darba **titullapa** noformējama atbilstoši LU Prasībām pievienotajam paraugam.

Anotācijā bakalaura, maģistra un diplomdarbam izklāsta problēmas būtību, pētījuma mērķus, uzdevumus, kā arī raksturo iegūtos rezultātus. To sagatavo latviešu un angļu valodā apjomā līdz 850 rakstu zīmēm, ieskaitot atstarpes. Pēc saskaņošanas ar studiju programmas direktoru var sagatavot arī papildu anotāciju kādā citā Eiropas Savienības oficiālajā valodā. Anotācija nedrīkst būt vispārīgās frāzēs par to, kas pētīts, bet gan par izvirzītajiem ierosinājumiem un citiem jaunumiem, kas ieinteresētu un mudinātu izlasīt visu darbu. Bakalaura darbā, maģistra un diplomdarbā aiz anotācijas jānorāda 4-8 **atslēgvārdi**. Tie raksturo darba tematu, rezultātus un izmantotās metodes.

Satura rādītājā vispirms iekļauj apzīmējumu sarakstu, bet, ja tāda nav, - ievadu, visu nodaļu un apakšnodaļu virsrakstus to numerācijas secībā un norāda atbilstošās lappuses numuru. Lappuses numurē ar arābu cipariem. Satura rādītāja nobeigumā norāda izmantotās literatūras

un avotu sarakstu. Pielikumus, ja tādi ir, numurē atsevišķi ar arābu cipariem. Satura rādītājs noformējams atbilstoši LU Prasībām pievienotajam paraugam.

Ja darbā, atbilstoši tā specifikai ir nepieciešami un izmantoti vairāki saīsinājumi vai nosacīti apzīmējumi, tos noformē uz atsevišķas lapas kā **apzīmējumu sarakstu**.

Pētniecības darba **ievadā** (apmēram vienā – divās lappusēs) koncentrēti jānorāda temata izvēles pamatojums (aktualitāte), iezīmējot darba aktualitāti teorijā un praksē, darba mērķi, kā arī īsi jāraksturo problēmjautājumi. Ja nepieciešams, darbā iekļauj norādes par pētījuma robežām. Ievadā ir jānorāda izmantotās zinātniski pētnieciskās metodes. Ievadā īsi apraksta un pamato pētniecības darba struktūru.

Nodaļās (nelietojot vārdu „iztīrājums”) galvenā uzmanība jāvelta analīzei, kritikai, polemikai, jauniem argumentiem, priekšlikumiem, atzinumiem. Nodaļām jābūt samērīgām apjoma ziņā. Jāpatur vērā, ka zinātnē jautājumus lemj nevis ar balsošanu, bet ar argumentu spēku. Apgalvojumam "man pareizāks liekas uzskats, ka..." nav zinātniskas vērtības, ja neseko kādi argumenti, pierādījumi. Jāmācās nerakstīt pirmajā personā: es uzskatu, es tagad izskaidrošu. Lielākie grēki, ko nedrīkst pieļaut, ir plaģiāts (sveša teksta uzdošana par savējo) un kompilācija (piemēram, lappusē ir no trīs gari citāti no dažādiem avotiem, bet paša autora teksts ir tikai viens teikums).

Pamatnodaļas pēc nepieciešamības var iedalīt apakšnodaļās. Nodaļu un apakšnodaļu virsrakstiem precīzi ir jāatspoguļo to saturs. Ja nodaļā tiek izdalītas apakšnodaļas, nodaļas sākumā (starp nodaļas un apakšnodaļas virsrakstiem) nav vēlams ievietot tekstu, kas paskaidro nodaļā aplūkojamus jautājumus un to sadalījumu pa apakšnodaļām. Katrai darba nodaļai jāatspoguļo kāds pētāmās problēmas aspekts, taču tai ir jābūt organiski saistītai ar citām darba nodaļām, proti, katrai nākošai nodaļai jābūt loģiskam turpinājumam, tādējādi nodrošinot, lai visam darbam vītos cauri tā pamatdoma. Atbilstoši pētniecības darba specifikai nodaļās vai apakšnodaļās ietvert darba **rezultātus un diskusiju**.

Kopsavilkumā (secinājumos) koncentrēti izklāstāmi darbā taisītie secinājumi un priekšlikumi (nav jādala divās daļās: pirmajā secinājums par nepilnību, otrajā – ierosinājums par labošanu). Bez gariem ievadiem ieteicams sākt šādi: "Pētījuma rezultātā autors izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes". Tēzes ir jānumurē. Tām ir ļoti svarīga loma darba aizstāvēšanas procesā. Nevajag mākslīgi palielināt tēžu skaitu, atkārtojot plaši zināmas lietas vai elementāras likuma normas. Tēzes nedrīkst būt garas, būtību jāprot pateikt īsi. Skaits netiek normēts, jo var pietikt ar divām tādām fundamentālām tēzēm, ka profesori aplaudēs, bet var nepietikt ar 10 tēzēm, ja recenzents pusi novērtēs kā vispārzināmas patiesības, bet četras atzīs par nereālām, nepamatotām. Lūk, kāpēc kopsavilkumu noteikti vajag iepriekš parādīt darba vadītājam (konsultantam), lai nojaustu, kas sagaidāms aizstāvēšanā.

Tēzes veido pamatu autora ziņojumam par savu darbu aizstāvēšanā, kam jābūt īsai un lietišķai sava pētījuma prezentācijai komisijas noteiktā (bieži visai saspringtā) reglamenta ietvaros. Tāpēc ieteicams aizstāvēšanos sākt ar būtiskākajiem pēc autora ieskata secinājumiem un priekšlikumiem.

Pēc darba autora izvēles darbā var ietvert arī **pateicības**, taču šī struktūrelementa ietveršana darbā nepadarīs darbu par izcilu tikai to esamības dēļ.

Izmantotās literatūras un avotu saraksts ir noformējams atbilstoši šo metodisko norādījumu 6.2.sadaļai.

Pētniecības darbam var būt arī **pielikumi**, kas raksturo izmantotos materiālus. Tos neskaita darba kopapjomā.

Dokumentārā lapa ir jāsagatavo pašam autoram un tā noformējama atbilstoši LU Prasībām pievienotajam paraugam.

5. Tulkojuma un referatīva apskata struktūrelementi

Tulkojums un referatīvs apskats (zinātnisks atreferējums) neprasa īpašu ievadu un iztīrījumu. Pēc tulkojuma jābūt iedaļai ar virsrakstu "kritika", "analīze" vai "komentāri".

Atšķirībā no pētījuma titullapas, referatīvam apskatam un tulkojumam zem darba nosaukuma iekavās tiek dota informācija par avotu, piem: (Referāts par grāmatu: Harries J.W. Legal Philosophies. London: Butterworth, 1980, p. 218.) vai (Tulkojums no grāmatas: Harries J.W. Legal Philosophies. London: Butterworth, 1980, p.36.-47.).

Referatīvs apskats

Ar referēšanu ir jāsaprot avota (grāmatas, raksta u.c.) satura koncentrēts izklāsts. Referēšanas uzdevums ir, atmetot visu mazsvarīgo, izdalīt pašu būtiskāko informāciju, kas ir atrodama avotā. Referējot var izmantot arī nelielus citātus. Citāti ir jāliek pēdiņās. Atšķirībā no vispārējās kārtības, referātā atsauci noformē vienkāršotā veidā - aiz citāta iekavās tiek norādīts lappuses numurs, no kuras tas ir ņemts. Ar avotu referēšanas paraugiem var iepazīties īpašos referatīvajos žurnālos.

Tulkojums

Tulkojumā tekstu attiecība ir 1:1. Ir pieļaujami arī nelieli saīsinājumi, norādot izlaidumus šādi [...]. Tulkojums iesniedzams kopā ar oriģinālā teksta kopiju. Tulkojuma apjoms parasti ir 8-10 lpp. teksta, bet var būt arī lielāks.

Analīze un kritika

Gan referatīvam apskatam, gan tulkojumam ir jāpievieno analīze un kritika, argumentēti norādot gan pozitīvo, gan negatīvo no Latvijas likumu un teorijas viedokļa.

6. Pētniecības darbu noformēšana

6.1. Vispārēji noteikumi

Pētniecības darbi jāizstrādā valsts valodā saskaņā ar latviešu valodas normām. Darbam jābūt datorsalikumā uz A4 formāta lapām, kurām apdrukāta viena lapaspuse. Burtu lielums ir 12 punkti, fonts – *Times New Roman*, nodaļu virsrakstu burtu lielums – 14 punkti, atstarpe starp rindām – 1,5. Jāievēro atkāpes no lapas malām: 30 mm – no kreisās puses, 20 mm – no labās puses un 20 mm – no augšas un apakšas.

Jaunu rindkopu sāk ar 1 cm lielu atkāpi. Lappuse nedrīkst beigties ar virsrakstu. Nodaļu virsrakstus raksta ar lielajiem burtiem, bet apakšnodaļu virsrakstus – ar mazajiem burtiem, abus treknrakstā (*bold*). Aiz virsraksta punktu neliek. Virsraksta attālums no iepriekšējā un turpmākā teksta ir viena rinda.

Rakstot pētniecības darbu, nav ieteicams aizrauties ar pārāk lielu citātu skaitu, tekstā citāti dodami tikai gadījumā, ja tie ir sevišķi nozīmīgi un absolūti nepieciešami domas precīzai pamatošanai, citos gadījumos var citēt zemsvītras atsaucēs. Citātam jābūt precīzam, bez jebkādiem oriģinālā teksta sagrozījumiem. Uz izmantotajiem avotiem obligāti jāatsaucas, ja tekstā sniegts citāts; dots skaitlisks materiāls; pieminēts vai aprakstīts kāds piemērs vai vienreizējs gadījums, kas nav vispārzināms; izklāstīts kādas personas teiktais, viedoklis vai uzskati; pieminēts kāds avots, zinātnisks raksts, pētījums u.c.

Darbs pirms iesniegšanas jāpārlasa, lai novērstu gramatiskas kļūdas. Lappuses tiek numurētas, izņemot titullapu, kura tiek ieskaitīta kopējā apjomā, bet numurēta netiek. Numerāciju veic ar arābu cipariem.

Darbs autoram ir jāparaksta. Noslēguma darbs jāparaksta Dokumentārajā lapā. Darbi, izņemot studiju darbu, ir jāpagatavo un jāiesniedz divos datorizdrukas eksemplāros, no kuriem viens eksemplārs ir jāiesien cietos vākos.

6.2. Atsauču un bibliogrāfijas noformēšana

6.2.1. Vispārīgie noteikumi

Atsauces liekamas lappuses beigās augošā secībā visa darba garumā. Atsauces tiek noformētas valodā, kurā ir rakstīts avots.

Ja tekstā tiek atkārtoti izmantots viens un tas pats avots vienas lapas ietvaros, tad atsaucēs lietojams "Ibid." un jānorāda attiecīgā lappuse, ja tā ir mainījusies.

Piemērs. "Tauta ir galējais un augstākais varas pamats."¹

Ja tekstā citēta tikai daļa no kāda teksta, papildinot ar rakstītāja veidoto teikumu, jālieto pēdiņas, iesākot citēt, un jāliek atsauce aiz pēdiņām.

Piemērs. Konstitūcijā tauta tiek atzīta par augstāko varas avotu valstī, "valsts ir tikai tautas gribas institūcija"², kaut daži autori vārdā "tikai" saredz pretrunu.

Lai norādītu avotus, kuri tieši nav citēti, pieļaujamas atsauces, kas sākas ar: Sk.arī:..., Sīkāk sk.:... Darba saturā tieši necitēts avots vai avots, kas nav ticis izmantots, bet kurā par attiecīgo tiesību jautājumu var iegūt plašāku vai detalizētāku informāciju, ir norādāms atbilstoši atsauču noformēšanas prasībām. Pārstāstot domu darba tekstā no avota, kura saturs nav citēts, atsauce uz šo avotu liekama pēc attiecīgā teikuma beigām. Ja pārstāsts ietverts vairākās rindkopās, tad atsauces jāliek katras rindkopas beigās. Atsauces var tikt ietvertas arī teikuma vidū, ja autors vienā teikumā ietvēris vairāku avotu satura pārstāstus. Ja vienā atsaucē ietverti vairāki avoti, tad tie jānodala ar semikolu. Ja darba saturā ietverts citāts no citāta, tad atsaucē norāda avotu, no kura citāts izmantots.³

Ja izmantotajā izdevumā nav norādīta:

- 1) izdošanas vieta – jālieto saīsinājums [b.v.];
- 2) izdevējs – jālieto saīsinājums [b.i.];
- 3) izdošanas gads – jālieto saīsinājums [b.g.];
- 4) autors – jālieto saīsinājums [b.a.].

Materiāli no interneta (norādāmi ar datumu, kad aplūkoti), izvietojami attiecīgi pie literatūras, normatīvajiem aktiem vai juridiskās prakses materiāliem.

Lappusēm saīsinājumi: latviešu val. - lpp., krievu val. - c., angļu un franču valodā - p. 1 (vai pp. 1-20), vācu val. - S.

Citi saīsinājumi: sējums - sēj., Bd. 4, Vol.1; burtnīca - burtn.; sleja - sl.; izdevums – izd., Aufl., ed.; grāmatā – Grām.:..., In: ...; numurs – "nr. 1" (latviešu valodā) vai "No. 1"

Atsauces noformējamās atbilstoši bibliogrāfiskajām norādēs ietvertajām ziņām.

Osipova S. Īss ieskats K.Dišlera valsts teorijā. Grām.: Vispārīgās tiesību teorijas un valstszinātnes atziņas. Rīga: Latvijas Universitāte, 1997, 21.- 26.lpp.

Atkārtotas atsauces gadījumā uz grāmatu, rakstu vai periodiku atsauci norāda saīsinātā

¹ Ibid. S. 3.

² Mikainis Z. Suverenitāte. Grām.: Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Nordik, 1998, 249. lpp.

³ Citēts no: Mikainis Z. Suverenitāte. Grām.: Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Nordik, 1998,

formā:

Osipova S. 1997, 21.–26. lpp.

Ja konkrētam autoram ir vairāki vienā gadā publicēti avoti, kas tikuši izmantoti darbā, tad otrā minētā avota saīsinātajam pierakstam pievieno arī avota nosaukumu:

Blanks R. *Rīgas iedzīvotāji*. 2000, 29.lpp.

6.2.2. Speciālie noteikumi

Grāmatas

Karpova Ā. Personība. Teorijas un to rādītāji. Rīga: Zvaigzne ABC, 1998, 17.lpp.

Blanks R. *Rīgas iedzīvotāji*. Rīga: Rasa XL, 2000., 3.sēj., 1.burtn., 26.- 28.lpp.

Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izd. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 207.lpp.

Schlosser W. Die rechtsgeschichtliche Exegese. München: C.H.Beck, 2000, S.555.

Попов А.Н. Убийства при отягчающих обстоятельствах. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003, с.311.

Atsevišķi raksti grāmatu ietvaros, rakstu krājumi, likumu komentāri u.c.

Aigars G., Ose D. Komentārs Civilprocesa likuma 137.pantam. Grām.: Civilprocesa likuma komentāri. I daļa (1. – 28.nodaļa). Otrais papildinātais izd. Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 421.lpp.

Osipova S. Īss ieskats K.Dišlera valsts teorijā. Grām.: Vispārīgās tiesību teorijas un valstszinātnes atziņas. Rīga: Latvijas Universitāte, 1997, 21.- 26. lpp.

Krastiņš U. Vainas ietekme uz noziedzīga nodarījuma kvalifikāciju. Grām.:

Krastiņš U. Krimināltiesību teorija un prakse: viedokļi, problēmas, risinājumi 1998 – 2008. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 68.-77.lpp.

Rhee C.H. van. Public Justice: Some Historical remarks. In: C.H. Rhee van & A. Uzelac (eds.), Public and Private Justice: Dispute Resolution in Modern Societies. Antwerp: 2007, p.31.-54.

Periodika

Šablovska E. Judikatūras atziņu iztulkošanas problēmas. Jurista Vārds, 2010, nr.6, 18.-22.lpp.

Latvijas normatīvie akti

Normatīvajiem aktiem, izmantojama spēkā esošā redakcija, kvadrātiekvās norādot atsauces ievietošanas dienu.

Atsauci uz normatīvo aktu norāda tikai pirmajā akta minēšanas reizē.

Ja darba autors izmanto normatīvā akta vēsturisko redakciju, tad kvadrātiekvās norādāma tā redakcija, kas tikusi izmantota.

Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922. [dd.mm.gggg. red.]

Maksātspējas likums: LV likums. Pieņemts 26.07.2010. [dd.mm.gggg. red.]

Medību noteikumi: Ministru kabineta 2003. gada 23. decembra noteikumi nr. 228. [dd.mm.gggg. red.]

Latvijas administratīvo pārkāpumu kodekss: LV likums. Pieņemts 07.12.1984. [dd.mm.gggg. red.]

Grozījumi Saeimas kārtības rullī: LV likums. Pieņemts 16.10.2014. [dd.mm.gggg. red.]

Ja darbā ir nepieciešams atsaukties uz avotu, kurā ir ticis publicēts darbā izmantotais normatīvais akts, tad atsauci noformē atbilstoši šādam paraugam:

Medību noteikumi: Ministru kabineta 2003. gada 23. decembra noteikumi nr. 228. Latvijas Vēstnesis, 2003, nr. 183.

Eiropas Savienības un starptautiskie normatīvie akti

Līgums par Eiropas Savienību. Parakstīts Māstrihtā 07.02.1992. [dd.mm.gggg. red.]

Lisabonas līgums, ar ko groza Līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu. Parakstīts Lisabonā 13.12.2007. [dd.mm.gggg. red.]

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/48/EK par kredītiestāžu darbības sākšanu un veikšanu. Pieņemta 14.06.2006. [dd.mm.gggg. red.]

Komisijas Īstenošanas regula (ES) Nr. 77/2012, ar kuru nosaka standarta importa vērtības atsevišķu veidu augļu un dārzeņu ieviešanas cenas noteikšanai. Pieņemta 30.01.2012. [dd.mm.gggg. red.]

Nolīgums starp Eiropas Savienību un Amerikas Savienotajām Valstīm par tādu finanšu ziņojumapmaiņas datu apstrādi un nodošanu, kurus Eiropas Savienība dara pieejamus ASV, lai īstenotu Teroristu finansēšanas izsekošanas programmu. Parakstīts Briselē 30.11.2009. [dd.mm.gggg. red.]

Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Parakstīta Romā 04.11.1950. [dd.mm.gggg. red.]

ANO Drošības padomes rezolūcija Nr. 2336(2016). Pieņemta 13.12.2016. [dd.mm.gggg. red.]

Marakešas līguma par Pasaules Tirdzniecības organizācijas izveidošanu 1C pielikums „Līgums par ar tirdzniecību saistītām intelektuālā īpašuma tiesībām”. Parakstīts Marakešā 15.04.1994. [dd.mm.gggg. red.]

Ārvalstu nacionālie normatīvie akti

Italian Civil Code [Itālijas Civilkodekss]. The Italian Civil Code and Complementary Legislation. New York: Oceana, 2008.

Bürgerliches Gesetzbuch [Vācijas Civillikums]. Pieejams: <http://bundesrecht.juris.de/bundesrecht/bgb/gesamt.pdf> [aplūkots dd.mm.gggg.]

Latvijas tiesu prakse

Atsaucošies uz tiesu spriedumiem, vēlams konkretizēt, kurš sprieduma punkts ir izmantots.

Satversmes tiesas 26.01.2005. spriedums lietā Nr.2004-17-01, 15.1.p. Latvijas Vēstnesis, 2005, nr.16.

Augstākās tiesas 20.05.2003. lēmums lietā SKK-269. Grām.: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmumi 2003. Rīga: Latvijas Tiesnešu mācību centrs, 2004, 67.lpp.

Rīgas apgabaltiesas 27.04.2016. spriedums lietā Nr.C04232214, 39.p. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/284579.pdf> [aplūkots 15.12.2016.]

Kuldīgas rajona tiesas 24.11.2014. spriedums lietā Nr. C19025214 [nav publicēts]

Tiesu prakse krimināllietās pēc Krimināllikuma 160. un 162.panta. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas/> [aplūkots 15.04.2010.]

Ja tiesu prakses apkopojumam ir identificējams autors, tad tas ir jānorāda.

Piemērs. Torgāns K., Davidovičs G. Tiesu prakse līgumsodu piemērošanā. Rīga, 2013, 42.lpp. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/civiltiesibas/> [aplūkots 15.12.2016.]

Par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar tīšiem smagiem miesas bojājumiem. Tiesu prakses apkopojums par KL 125.panta piemērošanu. Jurista Vārds, 2009, nr.11, 12-17.lpp.

Atsauces uz vēsturisko tiesu praksi veidojamas pēc vispārīgajiem tiesu prakses atsauču noformēšanas noteikumiem, ja tas ir iespējams. Gadījumā, ja vispārīgos tiesu prakses atsauču noformēšanas noteikumus pilnībā nav iespējams ievērot, tad atsauce noformējama tā, lai ir iespējams precīzi identificēt tiesas nolēmumu.

Senāta Civilā Kasācijas departamenta 1922.gada 27.janvāra spriedums Karlīnes Kvēps prasības lietā pret Edi Kaspar. Senata Civilā Kasācijas Departamenta spriedumi 1922. Tieslietu Ministrijas Vēstneša pielikums. Rīga: Tieslietu ministrija, 1927, 5.-7.lpp.

Eiropas Savienības un starptautisko tiesu prakse

Atsaucēs uz Eiropas Savienības un starptautisko tiesu praksi izmanto šādus saīsinājumus:

Apvienoto Nāciju Organizācija - ANO

Eiropas Savienība – ES

Eiropas Savienības tiesa – EST

Eiropas Cilvēktiesību tiesa – ECT

Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautiskā tiesa – ANO ST

EST 26.06.2001. spriedums lietā C-173/99 The Queen and Secretary of State for Trade and Industry.

ECT 11.07.2002. spriedums lietā Christine Goodwin pret Apvienoto Karalisti (iesnieguma Nr.28957/95).

ANO ST 27.06.1986. spriedums lietā Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America).

Avoti internetā un citi avoti

Avoti internetā

Dainis Dukurs: Soču zelta medaļu mums nevajag, tā ir nozagta un netīra. Pieejams: http://www.delfi.lv/sports/news/winter_sports/bobsleigh/dainis-dukurs-socu-zelta-medalu-mums-nevajag-ta-ir-nozagta-un-netira.d?id=48304865 [aplūkots 15.12.2016.]

Ja izmantotais avots ir pieejams kā drukātā formātā, tā arī elektroniskā formātā, tad atsaucē norāda avotu drukātā formātā.

Arhīva materiāli

Saeimas Juridiskās komisijas 2016.gada 15.decembra sēdes audioieraksts. Pieejams Saeimā pēc individuāla pieprasījuma.

Valsts kancelejas rīkojumi par 1919.–1940. g. Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 1307. f., 1. apr., 23. l., p. 1.

Valsts kancelejas vispārējās nodaļas vadītāja Roberta Bulsona dienesta gaitas apraksts. Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 1307. f., 1. apr., 425. l., p. 26.

Likumprojektu anotācijas un Saeimas stenogrammas

Likumprojekta "Grozījumi likumā "Par apdrošināšanas līgumu"" anotācija. Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/06A456D084843358C2257244004A2052?OpenDocument> [aplūkota 16.03.2015.]

Latvijas Republikas 9.Saeimas ziemas sesijas trešās sēdes 2007.gada 25.janvārī stenogramma. Pieejama: <http://www.saeima.gov.lv> [aplūkota 16.03.2015.]

Politikas plānošanas dokumenti

Maksātnešpējas politikas attīstības pamatnostādnes 2016.-2020. gadam. Ministru kabineta 2016. gada 21. septembra rīkojums Nr. 527. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/5689> [aplūkots 15.12.2016.]

Iestāžu lēmumi

Patērētāju tiesību aizsardzības centra 2016.gada 28.decembra lēmums Nr. 24 – pk. Pieejams: http://www.ptac.gov.lv/sites/default/files/lemuma_24-pk_izraksts_lotos_pharma.pdf [aplūkots 02.02.2017.]

Galvenā valsts notāra 2017.gada 27.janvāra lēmums Nr.1-5/9. Pieejams: <http://www.ur.gov.lv/gvn.html?a=65&l=2586> [aplūkots 02.02.2017.]

6.2.3. Izmantoto avotu saraksta veidošana

Sarakstu veido literatūra un citi avoti, uz kuriem darbā ir dotas atsauces.

Izmantotos avotus sarakstā parasti iedala trīs grupās:

- literatūra (monogrāfijas, zinātniskie raksti, vārdnīcas u.c.)
- normatīvie akti (likumi, noteikumi, instrukcijas u.c.)
- juridiskās prakses materiāli (tiesu prakse (nolēmumi), citi prakses materiāli, arhīva materiāli)

Sarakstā šīs grupas ir atdalāmas ar intervālu starp rindām. Literatūras sarakstā tiek iekļauta visa izmantotā literatūra alfabētiskā secībā, atbilstoši autoru uzvārdiem vai publikācijas pirmajam burtam, ja autors nav norādīts, neatkarīgi no darba rakstura – monogrāfija, komentāri, mācību literatūra, raksts kādā grāmatā, publikācija žurnālā vai internetā. Vispirms norāda darbus, kas rakstīti atbilstoši latīņu alfabētam - latviešu valodā, tad svešvalodās– angļu, vācu u.c. valodās, pēc tam darbus, kas rakstīti atbilstoši slāvu alfabētam (*kirilicā*). Izmantotie avoti tiek numurēti pēc kārtas. Sarakstā par katru avotu norāda tās pašas ziņas, kā atsaucēs,

izņemot norādi uz lapaspusi. Šajā sadaļā ievieto arī tos interneta avotus, kas ir uzskatāmi par literatūru.

Normatīvos aktus sakārto šādi (viena līmeņa normatīvie akti sakārtojami atbilstoši to pieņemšanas vēsturiskajai secībai, ievērojot hierarhiju):

- Starptautiskie tiesību akti;
- ES normatīvie tiesību akti;
- LR normatīvie akti;
- Citu valstu tiesību akti.

Judikatūru (Tiesu praksi) sakārto šādā secībā: ANO Starptautiskās tiesas nolēmumi, Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumi, Eiropas Savienības tiesas nolēmumi, Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumi, citu valstu konstitucionālo tiesu spriedumi, LR Augstākās tiesas, citu valstu augstāko tiesu nolēmumi, apgabaltiesu, rajonu, pilsētu tiesu nolēmumi, citu valstu tiesu prakse, tiesu prakses apkopojumi.

Ja katrai tiesas instancei (tiesai) ir vairāki nolēmumi, tos sakārto hronoloģiskā kārtībā.

Arhīvu materiāli sakārtojumi atbilstoši to piederībai konkrētam arhīvam.

7. Pētniecības darba iesniegšana

Pētniecības darbs ir jāiesniedz Juridiskās fakultātes noteiktos termiņos attiecīgā katedrā. Neprasme sagatavot pētniecības darbu termiņā var tikt vērtēta kā nespēja uzrakstīt darbu (nesekmība). Iesniegšanas termiņu nokavējums var liegt studentam aizstāvēt izstrādāto darbu un iegūt vērtējumu attiecīgajā semestrī.

Pētniecības darbu un to elektronisko versiju iesniegšanas un aizstāvēšanas kārtība ir noteikta LU un fakultātes normatīvajos aktos.